

І. М. БАБИЧ, канд. техн. наук, доц.

М. В. БОНДАР, канд. техн. наук, доц.

П. М. БОЙКО, канд. техн. наук, доц.

В. Л. ПРИБИЛЬСЬКИЙ, д-р. техн. наук, проф.

ГЕОГРАФІЧНЕ ЗАЗНАЧЕННЯ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ВИН

Резюме. У статті досліджено важливість використання географічного зазначення в харчовій промисловості України, а саме — у виноробстві. В Україні створена певна нормативно-правова база правової охорони інтелектуальної власності, однак розвиток ринкової економіки вимагає подальшого вдосконалення національного законодавства для розв'язання проблем, що виникають під час використання об'єктів інтелектуальної власності як з юридичного, так і з економічного боку. Система географічних зазначень — це принцип, який дає змогу захищати якість продукту з одночасним просуванням цього продукту на внутрішньому і зовнішньому ринках. Розглянуто можливість використання у вітчизняному виноробстві механізму захищених географічних зазначень, що існує в країнах, які вважають його дієвим для захисту національних продуктів і виробників. З огляду на сучасні вимоги до послуг в еногастрономічному туризмі, розглянуто механізм географічних зазначень як потенціал інноваційного розвитку виноробства в регіонах України.

Ключові слова: географічне зазначення, промислова власність, виноробство, вино, конкурентоспроможність, якість.

ВСТУП

Особливо важливим є питання оцінки інтелектуальної власності, її обліку й оподаткування. Ця проблема є ключовою в рамках ринкових відносин і відповідно в категоріях ринкової економіки.

Україна мала і дотепер має досить могутній інтелектуальний потенціал. Варто зауважити, що багато досягнень світового рівня не були достатньо раціонально використані, оскільки не було відповідної законодавчої бази та матеріальної зацікавленості у винахідників. Проте зараз вона є, що дає відповідну мотивацію для інтенсивної інтелектуальної діяльності.

Важливим елементом ринкової економіки є індивідуалізація підприємств, а також виробленої ними продукції, виконаних робіт і послуг, до яких належать: знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, географічне зазначення походження товару тощо.

Для зручності всі об'єкти права інтелектуальної власності розподілено на три основні групи: об'єкти промислової власності, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, об'єкти авторського права і суміжних прав.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність статті зумовлена гострою потребою виноробної галузі у впровадженні

географічних зазначень для продукції, що покликано забезпечити її конкурентоспроможність та ефективний розвиток. Таким чином, багато країн, які мають розвинене виноробство, просувають свою продукцію на світовий ринок, а енотуризм виступає популяризатором винної культури певної місцевості, є складовою просування регіонального та виробничого брендів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аспекти розвитку еногастрономічного туризму мають місце в дослідженнях таких вітчизняних та закордонних учених, як В. М. Кучеренко, В. Г. Антоненко, Т. І. Божук, О. Б. Ткаченко, Д. Якшич, О. А. Борисюк, В. В. Корнілова, Р. Мітчелл, К. Холл [2; 3]. Водночас сучасним трендам виноробної галузі та запровадженню механізму географічних зазначень винопродукції, їх значенню в конкурентоспроможності приділено незначну увагу [7–9].

Мета статті відображає розкриття потенціалу сучасних українських трендів винопродукції в розвитку еногастрономічного туризму України, висвітлення можливих шляхів використання механізму географічних зазначень вина як чинника ефективного розвитку та підвищення

конкурентоспроможності цього виду вітчизняної продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Одним з об'єктів промислової власності є географічне зазначення, яке посідає важливе місце в харчовій промисловості, а саме — у виноробній галузі. Географічне зазначення — це назва географічного місця, що вживається для позначення товару, що походить із цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, переважно зумовлені характерними для конкретного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського чинника.

З 2017 р. триває проєкт ЄС щодо підтримки розвитку системи географічних зазначень для вин, сільськогосподарської та харчової продукції в Україні. З метою допомоги українським виноробам у створенні та реєстрації географічних зазначень, маркетингу продукції в рамках цього проєкту. У цьому напрямі вже зроблено відповідні кроки, оскільки Президент України в жовтні 2019 р. підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» (№ 123-IX), ухвалений Верховною Радою 20 вересня (законопроект № 1065).

Після анексії АР Крим Україна втратила приблизно 20 тисяч га плодоносних площ. Нині загальні площі виноградників становлять 40,7 тисяч га. Найбільші припадають на Одеську (понад 27 тисяч га), Миколаївську (майже 6 тисяч га), Херсонську (близько 5 тисяч га) та Закарпатську (понад 3 тисячі га) області, де вирощуються не лише загальновідомі сорти винограду, а і власні, унікальні.

Географічні зазначення дуже важливі, тому що вони використовуються для ідентифікації вин за походженням із території конкретної країни, регіону або місцевості, де якість, репутація чи інші характеристики вина пов'язані з географічним походженням. Це єдиний спосіб гарантувати споживачам, що вино дійсно виробляється в заявленій виноробній зоні та має якість, яка визначена в специфікації продукту для цієї назви. Географічні зазначення також приносять значну користь місцевим громадам і сприяють розвитку сільських територій. Зазвичай вина з географічними зазначеннями (як Шампань, Бордо, К'янті, Просеко, Порту, Ріоха, Токай тощо) мають вищу ціну, тому, окрім популяризації місцевих традицій і культури, приносять більші прибутки регіональним виробникам [10].

Так, 13 січня 2019 р. в Європейському Союзі (ЄС) набрали чинності два нові регуляторні документи Європейської Комісії, які стосуються вина: Делегований регламент 2019/33 [11] та Регламент щодо впровадження 2019/34 [12]. Згадані документи наближають систему географічних зазначень для вин до системи географічних зазначень, яка вже діє для спиртних напоїв і харчових продуктів. Ці нові правила значно спрощують, уточнюють та узгоджують процес захисту географічних зазначень для вин. Це може мати позитивний ефект для українських виноробів, з огляду на процес гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС. Структура виноробної галузі в Україні відрізняється від тієї, що існує в більшості європейських країн, на Заході існує багато малих виробників, натомість в Україні все рівняється на великі виноробні компанії.

Тепер, якщо на певній виноробній території немає декількох виробників, щоб вони могли створити асоціацію для реєстрації географічного зазначення, то заявку може подавати один виробник. Причому виробник навіть не повинен доводити, що відповідна виноробна територія значно відрізняється від прилеглих територій, натомість для реєстрації географічного зазначення достатньо буде підтвердити, що характеристики вина з його території відрізняються від характеристик вин із прилеглих територій.

Звісно, оскільки географічні зазначення є груповою (а не індивідуальною) інтелектуальною власністю, то чинним залишається правило, що інші виробники завжди можуть приєднатися до виробника вина, який зареєстрував географічне зазначення, якщо вони дотримуються специфікації відповідного вина. Ця зміна значно полегшить захист нових географічних зазначень і заохотить виробників, які мають позитивний підхід до системи географічних зазначень, легше і швидше їх захистити [8].

Позитивним інструментом, запровадженим Європейською Комісією, є надання винятку для виробництва вина протягом певного перехідного періоду, якщо воно не повністю відповідає специфікації продукту. Для таких вин дозволено використовувати географічне зазначення протягом перехідного періоду, який не може перевищувати 10 років. Таким чином, це дозволяє виробникам, чия продукція на даний момент не повністю відповідає специфікації продукту, поступово наближувати його характеристики до специфікації продукту з відповідним географічним зазначенням, аж до повної гармонізації та відповідності.

ВИСНОВКИ

Задля подальшого розвитку вітчизняної виноробної галузі впровадження географічних зазначень винопродукції, на нашу думку, покликані привернути увагу як на загальнодержавному, так і на місцевому територіальному рівнях до потенціалу цієї галузі. Для споживачів окреслені шляхи збагатять світогляд, будуть сприяти підвищенню обізнаності, поглиблюють знання про національного виробника вина, який пов'язаний із конкретними місцевостями та їх традиціями. І все це буде працювати на розвиток регіонального еногастрономічного туризму, заохочувати до розширення переліку вітчизняних географічних зазначень, які перебувають під охороною, що в комплексі розвиватиме конкурентоспроможність вин України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція галузевої Програми розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
2. Кучеренко В. М. Формування та розвиток аграрної ринкової інституції виноробної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / В. М. Кучеренко. — Київ, 2016. — 25 с.
3. Божук Т. І. Сучасний стан і перспективи розвитку винного туризму (на прикладі Закарпатської області) / Т. І. Божук, Л. А. Прокопчук // Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 28–29 квіт. 2011 р.). — Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2011. — Вип. 6. — Т. 2. — С. 171–177.
4. Стан виноробної галузі у світі [Електронний ресурс]. вебсайт. — Режим доступу: <http://takeprofit.org/economicnews.php>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. вебсайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Асоціації “Виноградари та винороби України” [Electronic resource]. — Access mode: <http://awwu.org.ua/>.
7. Морозова К. Як виноробство може стати іміджевою галуззю в Україні [Електронний ресурс] / К. Морозова. — Режим доступу: <https://eba.com.ua/yak-vynorobstvo-mozhe-staty-imidzhevoyu-galuzzyu-ukrayiny/>.
8. Якшич Д. Винная география ЕС и Украины: новые требования к названию [Електронний ресурс] / Д. Якшич. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/02/19/645388/>.
9. Коваль М. В. Заробити на імені: чи допоможе українському експорту захист географічних зазначень [Електронний ресурс] / М. В. Коваль // Європейська правда. — Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/05/13/7095935>.
10. Коваль О. Чи бути офіційному бренду “Закарпатське вино” [Електронний ресурс] / О. Коваль // Турінформ. — Квітень, 2019. — Режим доступу: <https://tourinform.org.ua/chy-buty-ofitsijnomu-brendu-zakarpatskevyno>.

11. Делегований регламент 2019/33 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2019/33/oj?eliuri=eli:reg_del:2019:33:oj&print=true.
12. Регламент щодо впровадження 2019/34 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2019/34/oj.

REFERENCES

1. Kontseptsiia haluzevoi Prohramy rozvytku vyno-hrardarstva ta vynorobstva Ukrainy na period do 2025 roku [Concept of the sectoral program for the development of viticulture and winemaking of Ukraine for the period until 2025]. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua>. [in Ukr.].
2. Kucherenko, V. M. (2016). Formuvannia ta rozvytok ahrarnoi rynkovoi instytutsii vynorobnoi haluzi [Formation and development of the agrarian market institution of the wine industry]. *Abstract Thesis of Candidate Economy Sciences*. Kyiv. 25 p. [in Ukr.].
3. Bozhuk, T. I., & Prokopchuk, L. A. (2011). Suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku vynnoho turyzmu (na prykladi Zakarpatskoi oblasti) [The current state and prospects for the development of wine tourism (on the example of Zakarpattia Oblast)]. *Turystychna industriia: suchasnyi stan ta priorytety rozvytku* [Tourism industry: current state and development priorities]: Materials of the VI International. science and practice conf. (Luhansk, April 28–29, 2011). Luhansk, 6(2). 171–177. [in Ukr.].
4. Stan vynorobnoi haluzi u sviti [State of the World Wine Industry]. Retrieved from: <http://takeprofit.org/economicnews.php> [in Ukr.].
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.].
6. Ofitsiynyj sayt Asociacii “Vynoghradari ta vynoroby Ukrainy”. Retrieved from: <http://awwu.org.ua/>.
7. Morozova, K. Yak vynorobstvo mozhe staty imidzhevoiu haluzziu v Ukraini [How winemaking can become an image industry in Ukraine]. Retrieved from: <https://eba.com.ua/yak-vynorobstvo-mozhe-staty-imidzhevoiu-galuzzyu-ukrayiny/>.
8. Yakshych, D. Vynnaia heohrafyia ES y Ukrainy: novye trebovaniia k nazvanym [Wine geography of the EU and Ukraine: new requirements for the named ones]. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/02/19/645388/> [in Ukr.].
9. Koval, M. V. Zarobyty na imeni: chy dopomozhe ukrainському експорту захист географічних зазначень [Making money on the name: will the protection of geographical indications help Ukrainian exports]. *Yevropeiska Pravda* [European truth]. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/05/13/7095935> [in Ukr.].
10. Koval, O. (2019). Chy buty ofitsijnomu brendu “Zakarpatske vyno” [Should be the official brand “Transcarpathian wine”]. *Turinform* [Turinform]. Retrieved from: <https://tourinform.org.ua/chy-buty-ofitsijnomu-brendu-zakarpatske-vyno>. [in Ukr.].
11. Delehovanyi rehlament 2019/33 [Delegated Regulation 2019/33]. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2019/33/oj?eliuri=eli:reg_del:2019:33:oj&print=true [in Ukr.].
12. Rehlament shchodo vprovadzhennia 2019/34 [Implementing Regulation 2019/34]. Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2019/34/oj [in Ukr.].

I. M. BABYCH, PhD in Engineering, Associate Professor
M. V. BONDAR, PhD in Engineering, Associate Professor
P. M. BOIKO, PhD in Engineering, Associate Professor
V. L. PRYBYLSKYI, D. Sc. in Engineering, Professor

GEOGRAPHICAL INDICATION AS A FACTOR ENSURING THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN WINES

Abstract. *The article examines the importance of using geographical indications in the food industry of Ukraine, namely in winemaking. In Ukraine, a certain legal framework for the legal protection of intellectual property has been created, but the development of a market economy requires further improvement of national legislation to solve problems arising during the use of intellectual property objects from both the legal and economic side. The system of geographical indications is a principle that allows you to protect the quality of a product while simultaneously promoting this product on the domestic and foreign markets. The possibility of using the mechanism of protected geographical indications in the domestic wine industry, which exists in countries that consider it effective for the protection of national products and producers, is considered. Given the modern requirements for services in food and wine tourism, the mechanism of geographical indications is considered as a potential for innovative development of winemaking in the regions of Ukraine.*

Keywords: *geographical indication, industrial property, winemaking, wine, competitiveness, quality.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Бабич Ірина Михайлівна — канд. техн. наук, доц. кафедри біотехнології продуктів бродіння і виноробства, Національний університет харчових технологій, вул. Володимирська, 68, м. Київ, Україна, 01601; +38 (050) 561-36-94; 5613694@ukr.net; ORCID: 0000-0002-3058-3062

Бондар Микола Васильович — канд. техн. наук, доц. кафедри біотехнології продуктів бродіння і виноробства, Національний університет харчових технологій, вул. Володимирська, 68, м. Київ, Україна, 01601; +38 (095) 840-38-38; bondnik@i.ua; ORCID: 0000-0002-5775-006X

Бойко Петро Миколайович — канд. техн. наук, доц. кафедри біотехнології продуктів бродіння і виноробства, Національний університет харчових технологій, вул. Володимирська, 68, м. Київ, Україна, 01601; +38 (050) 311-70-85; boykopm@bigmir.net

Прибильський Віталій Леонідович — д-р техн. наук, проф. кафедри біотехнології продуктів бродіння і виноробства, Національний університет харчових технологій, вул. Володимирська, 68, м. Київ, Україна, 01601; +38 (095) 536-87-59; undihp63@ukr.net; ORCID: 0000-0003-4126-6721

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Babych I. M. — PhD in Engineering, Associate Professor, Department of Biotechnology of Fermentation and Wine-making Products, National University of Food Technologies, 68, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01601; +38 (050) 561-36-94; 5613694@ukr.net; ORCID: 0000-0002-3058-3062

Bondar M. V. — PhD in Engineering, Associate Professor, Department of Biotechnology of Fermentation and Wine-making Products, National University of Food Technologies, 68, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01601; +38 (095) 840-38-38; bondnik@i.ua; ORCID: 0000-0002-5775-006X

Boiko P. M. — PhD in Engineering, Associate Professor, Department of Biotechnology of Fermentation and Wine-making Products, National University of Food Technologies, 68, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01601; +38 (050) 311-70-85; boykopm@bigmir.net

Prybylskyi V. L. — D. Sc. in Engineering, Professor, Department of Biotechnology of Fermentation and Winemaking Products, National University of Food Technologies, 68, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01601; +38 (095) 536-87-59; undihp63@ukr.net; ORCID: 0000-0003-4126-6721

